

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دفترخانه شورای عالی آمایش سرزمین

اسناد آمایش ۳۱ استان کشور

مُصوب شورای عالی آمایش سرزمین ۱۳۹۹/۱۲/۱۱

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دسیرخاژ شوراعالی آمایش سرزمین

شورایعالی آمایش سرزمین

۳.....	سند آمایش استان گلستان.....
۳۶.....	سند آمایش استان گیلان.....
۶۹.....	سند آمایش استان سمنان.....
۹۰.....	سند آمایش استان مازندران.....
۱۲۵.....	سند آمایش استان اردبیل.....
۱۵۱.....	سند آمایش استان آذربایجان غربی.....
۱۷۵.....	سند آمایش استان آذربایجان شرقی.....
۲۰۴.....	سند آمایش استان کردستان.....
۲۳۳.....	سند آمایش استان ایلام.....
۲۵۶.....	سند آمایش استان لرستان.....
۲۸۱.....	سند آمایش استان کرمانشاه.....
۳۰۰.....	سند آمایش استان همدان.....
۳۱۹.....	سند آمایش استان چهار محال و بختیاری.....
۳۳۵.....	سند آمایش استان خوزستان.....
۳۵۷.....	سند آمایش سرزمین استان اصفهان.....
۳۹۷.....	سند آمایش استان کهگیلویه و بویراحمد.....
۴۲۶.....	سند آمایش استان فارس.....
۴۴۷.....	سند آمایش استان بوشهر.....
۴۷۸.....	سند آمایش استان قم.....
۵۰۱.....	سند آمایش استان البرز.....
۵۱۹.....	سند آمایش استان تهران.....
۵۴۳.....	سند آمایش استان قزوین.....
۵۶۷.....	سند آمایش استان مرکزی.....
۵۹۴.....	سند آمایش استان زنجان.....
۶۲۳.....	سند آمایش استان سیستان و بلوچستان.....
۶۵۴.....	سند آمایش استان یزد.....
۶۸۸.....	سند آمایش استان کرمان.....
۷۲۶.....	سند آمایش استان هرمزگان.....
۷۴۸.....	سند آمایش استان خراسان جنوبی.....
۷۸۲.....	سند آمایش استان خراسان رضوی.....
۸۱۲.....	سند آمایش استان خراسان شمالی.....

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین

به استناد جزء یک بند الف ماده ۲۶ قانون برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران و ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور؛ شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ ۱۳۹۹/۱۲/۱۱، سند آمایش استان خراسان رضوی در افق ۱۴۰۴ را در دو قسمت راهبردی و اجرایی به شرح زیر تصویب نمود:

سند آمایش استان خراسان رضوی

ماده ۱- تعاریف و مفاهیم

در این سند اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

شورای عالی: شورای عالی آمایش سرزمین

دبیرخانه: دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

اهداف بنیادین توسعه فضایی استان: اهداف بنیادین غایت خواست های جامعه در حوزه های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی بوده که در قالب رویکرد تفکر ارزشی و مبتنی بر ارزش ها و آرمان های حاکم بر جامعه، احکام و الزامات اسناد فرادست ملی - منطقه ای، شناخت قابلیت ها و احصاء مسائل جامعه استخراج شده و مبنایی برای طراحی چشم انداز توسعه استان می باشد.

نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه ای: نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه ای مبتنی بر تحلیل روندها و گرایشات پیشین، الزامات اسناد فرادست ملی و منطقه ای و بررسی دقیق بر روی منابع، استعدادها و شایستگی های بالقوه یا بالفعل و نیز تخصص ها و مزیت های فعلی یا آتی استان در دو سطح جداگانه ملی و منطقه ای (متناسب با شعاع عملکردی هر نقش یا تخصص) شناسایی و تعریف می شود.

چشم انداز توسعه استان و مأموریت های آن: چشم انداز، تصویر آینده مطلوب و دلپذیر یک جامعه بوده که باورپذیری، شفافیت، جذابیت، یکپارچگی، جامعیت و برانگیزانندگی آن، سبب اجماع، ترغیب و جهت دهی به همه نیروهای توسعه در راستای تحقق آن می شود. چشم انداز توسعه استان مبتنی بر الزامات اسناد فرادست ملی - منطقه ای، اهداف بنیادین، عدم قطعیت های شناسایی شده، شناخت قابلیت ها و احصاء مسائل استان، دیدگاه های نخبگان و مقامات ارشد استانی و منبعث شده از نقاط لنگرگاهی (عملکردهای اصلی استان، آوازه یا برند استان و ...) در چارچوب رویکرد آینده نگاری استخراج می شود. مأموریت های توسعه استان نیز منبعث از سازوکار شناسایی اهداف بنیادین و استخراج چشم انداز، بازتاب دهنده جهت گیری ها و تخصص های توسعه استان و عرصه ها یا قلمروهای اولویت دار توسعه استان می باشد.

راهبردهای پابرجا: راهبردهای پابرجا راهبردهایی هستند که می‌تواند پاسخگوی آینده‌های متعدد ممکن باشد، بدون آن که در برخی آینده‌ها، موجب خسارت شدیدی شود. در سند آمایش استان، این راهبردها، راهبردهایی هستند که مبتنی بر کاربست تکنیک سناریونگاری، از بیشترین پابرجایی (ثبات، کارایی و کاربردپذیری) در تمامی سناریوهای مختلف توسعه فضایی استان و زمینه‌سازی تحقق سازمان فضایی افق توسعه یافتگی استان برخوردار هستند.

شکل‌بندی کلان نظام فضایی: شکل‌بندی کلان نظام فضایی یا همان طرح پایه آمایش استان، مبتنی بر راهبردهای پابرجا و استنتاج الزامات فضایی این راهبردها، قلمروهای اصلی و مراکز عمده زیست و فعالیت، شبکه‌های اصلی زیربنایی و کریدورهای ارتباطی و قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت و استقرار جمعیت و قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت و استقرار جمعیت استان را مشخص می‌نماید.

تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان: تخصص‌های نواحی (مناطق) استان در قالب گداهای تفصیلی تر فعالیت‌ها و عرصه‌های اولویت‌دار توسعه در این نواحی (مناطق) در راستای شکل‌بندی کلان نظام فضایی طرح می‌گردد. سیاست‌های سرزمینی توسعه بخش‌ها در استان: مجموعه اقدامات و دستورالعمل‌های معینی که در جهت رسیدن به هدف یا اهداف موردنظر در برنامه آمایش استان، در چارچوب‌های راهبردهای مشخص شده تعیین و به اجرا گذاشته می‌شود.

تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه یافتگی: از رویهم گذاری لایه‌های مختلف شکل‌بندی الگوی استقرار فعالیت‌ها، الگوی نظام سکونتگاهی، الگوی نظام خدمات اجتماعی، الگوی نظام خدمات برتر، الگوی شبکه‌های زیربنایی به همراه لایه‌های پایه نظیر لایه‌های پهنه‌بندی‌های طبیعی، تقسیمات کشوری و ... تصویر شکل‌بندی سازمان فضایی استان را شکل می‌گیرد.

برنامه‌های اجرایی آمایش استان: مجموعه‌ای از طرح‌ها و پروژه‌های هماهنگ و هم‌راستا که در چارچوب یک برنامه (بخشی یا سرزمینی) شکل می‌گیرند و با اجرای آن‌ها در چارچوب جهت‌گیری‌های کلان و روش‌های اجرایی از پیش اندیشیده شده، هدف‌های برنامه آمایش استان محقق می‌شود.

آب قابل برنامه‌ریزی: سهم آب استان از منابع آب تجدیدپذیر حوضه‌های آبریز درجه ۲ سی‌گانه کشور که استان یکی از ذینفعان آن حوضه آبریز بوده و یا از طریق طرح‌های انتقال بین حوضه‌ای، منابع آب به استان منتقل می‌شود. منابع آب قابل برنامه‌ریزی شامل منابع متعارف (سطحی و زیرسطحی) و منابع آب غیرمتعارف (پساب و منابع آب شور و لب‌شور درون سرزمینی و منابع آب نمک‌زدایی دریا) می‌باشد.

ماده ۲- سند راهبردی آمایش استان خراسان رضوی به قرار زیر است:

۲-۳۱- اهداف بنیادین

- تعاملات بازرگانی سازنده و کارا با کشورهای منطقه؛
  - توسعه فعالیت‌های صنعتی و معدنی مبتنی بر مزیت‌های نسبی همراه با سرمایه‌گذاری پایدار؛
  - ارتقاء رقابت‌پذیری در حوزه تولیدات کشاورزی و امنیت پایدار غذایی؛
  - حفظ و ارتقاء پایداری منابع آبی، محیط زیست و منابع طبیعی؛
  - افزایش بهره‌وری در حوزه انرژی به‌ویژه انرژی‌های نو؛
  - ارتقاء کیفیت خدمات حمل و نقل و زیرساخت‌های ارتباطی؛
  - توسعه کیفیت خدمات و زیرساخت‌های ارتباطی و نوین؛
  - توسعه متوازن جمعیت و شبکه ایمن سکونتگاهی متناسب با پتانسیل هر پهنه و کاهش روند مهاجرت به مشهد؛
  - حفظ و تقویت فرهنگ، میراث ملموس و ناملموس تاریخی، طبیعی، فرهنگی و هنرهای بومی؛
  - تحقق گردشگری پایدار و خلاق نظیر گردشگری سلامت؛
  - ارتقاء جایگاه علمی و آموزشی دانشگاه‌های برتر استان در سطح ملی و بین‌المللی؛
  - توسعه و ارتقاء نظام سلامت شهروندان؛
  - دستیابی به جامعه‌ای مشارکت‌گرا و توسعه یافته با هویت ایرانی - اسلامی؛
  - ارتقاء نقش استان در ورزش همگانی، برگزاری و میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزشی؛
  - دستیابی به نظام تصمیم‌گیری جامع، هم‌افزا و توسعه‌گرا؛
  - ارتقاء سطح امنیت استان از طریق بکارگیری الزامات دفاعی، امنیتی، پدافند غیرعامل و مدیریت بحران در برنامه‌های توسعه‌ای استان؛
- ۲-۳۲- نقش استان در تقسیم کار ملی و منطقه‌ای
- نقش استان در تقسیم کار ملی
- کشاورزی
- تولید محصولات استراتژیک یا دارای مزیت رقابتی شامل زعفران، پسته، کشمش، جو، گوشت قرمز، شیر و تخم مرغ با تاکید بر قلمرو ناحیه مرکزی و جنوب استان؛

- تولید محصولات غذایی، صنایع معدنی به ویژه فلزات اساسی (آهن، مس و طلا) و کانی‌های غیرفلزی (سنگ‌های قیمتی و گوهرسنگ‌ها، شیشه، کاشی و سرامیک)، صنایع خودرو، منسوجات (فرش)، محصولات چرمی، صنایع مبلمان، صنایع الکترونیک و الکتروتکنیک، پتروشیمی و استخراج مواد معدنی (از جمله فلورین، منگنز، خاک نسوز، باریت، کرومیت و آنتیموان) در نواحی برنامه‌ریزی مشهد، نیشابور، سبزوار و مرکزی - جنوب

بازرگانی

- مرکز تبادلات بازرگانی و همکاری‌های مشترک اقتصادی با کشورهای آسیای میانه در شهر سرخس
- مرکز استقرار، تخلیه و توزیع کالا در نواحی برنامه‌ریزی مشهد، سرخس، تایباد - تربت جام و قوچان - درگز؛ گردشگری

- قطب گردشگری مذهبی در مشهد؛

- گردشگری تاریخی - فرهنگی - طبیعی در شهرهای توس، طرهبه، شاندیز، نیشابور، خواف، سرخس، کلات و گناباد

- مرکز ارائه خدمات گردشگری سلامت در شرق کشور در شهرستان مشهد؛ خدمات برتر

- مرکز ارائه خدمات برتر (خدمات بورس، بازارهای مالی و خدمات بیمه‌ای) مرتبط با صنایع فلزی، زعفران، پسته و صنایع دستی در شهرستان‌های مشهد، تربت حیدریه، خواف، نیشابور، سبزوار، سرخس و تایباد؛

حمل و نقل

- دروازه ارتباطات ترانزیتی ریلی مشهد - سرخس - آسیای مرکزی، سرخس - گناباد (به سمت محور استان‌های خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان) و مشهد - تایباد - هرات؛

- هاب هوایی، جاده‌ای و ریلی شمال شرق کشور به محوریت شهر مشهد و تربت حیدریه؛

- هاب لجستیک شمال شرق کشور در مشهد

انرژی

- کانون تولید و توزیع گاز به محوریت ناحیه سرخس؛

- کانون تولید انرژی‌های نو (با استفاده از انرژی بادی و خورشیدی) به محوریت شهر جدید بینالود و شهرستان خواف؛
- آموزش عالی
- قطب علمی - آموزشی شرق کشور
- امنیتی و پدافند غیرعامل
- نقش کلیدی در تامین دفاع مرزی، امنیت ملی و پدافند غیرعامل.
- نقش استان در تقسیم کار منطقه‌ای
- کشاورزی
- تولید و فرآوری زعفران با محوریت شهرستان تربت حیدریه، پسته با تمرکز در شهرستان مهاباد، کشمش در شهرستان‌های کاشمر و خلیل آباد، گندم و جو، گوشت قرمز، شیر و تخم مرغ در شهرستان‌های مشهد، کاشمر، تربت حیدریه، گناباد، سبزوار و نیشابور؛
- صنعت و معدن
- صنایع معدنی به ویژه فلزات اساسی (آهن، مس و طلا) در شهرستان‌های ناحیه مرکزی و جنوب؛
- کانی‌های غیر فلزی نظیر فیروزه در شهرستان فیروزه؛
- صنایع خودرو و قطعه‌سازی، منسوجات (فرش) در شهرستان مشهد؛
- نساجی، پوشاک و چرم، صنایع مبلمان در ناحیه مشهد؛
- محصولات شیمیایی و پتروشیمی (ناحیه سرخس)؛
- محصولات معدنی، کرومیت و آنتیموان در ناحیه سبزوار؛
- تولید سنگ‌های تزئینی و نما در شهرستان بجستان؛
- تولید زغال سنگ در شهرستان سرخس؛
- ساخت وسایل نقلیه موتوری؛
- ماشین آلات و تجهیزات؛
- ماشین آلات و دستگاه‌های برقی، وسایل ارتباطی و تجهیزات پزشکی؛
- غذایی و آشامیدنی؛

بازرگانی

- مرکز تخلیه و توزیع کالا در منطقه، در نواحی مشهد، سرخس، تایباد- تربت جام و قوچان- در گز؛ گردشگری
  - گردشگری مذهبی و گردشگری سلامت به مرکزیت شهر مشهد؛
  - گردشگری تاریخی- فرهنگی در توس، طرهبه، شاندیز، نیشابور، خواف، فریمان، سرخس، کلات و گناباد
  - گردشگری طبیعی در شهرستان‌های کلات، در گز، بینالود، نیشابور، تربت حیدریه، چناران و گناباد؛
  - گردشگری رفاهی تفریحی در شهرستان بینالود (به ویژه گردشگری غذا، بانجی جامپینگ، تله کابین و ...)؛ خدمات برتر
  - مرکز ارائه خدمات برتر (بورس، بیمه، بازارهای مالی و خدمات فنی- مهندسی) مرتبط با صنایع فلزی، زعفران، پسته، زیره، کشمش و صنایع دستی در ناحیه مشهد؛ حمل و نقل
  - هاب ترانزیتی جاده‌ای، هوایی و ریلی در شهرستان‌های مشهد و در گز، خواف، قوچان و سبزوار در مقیاس منطقه ۹ کشور با محوریت بازارچه‌های مرزی و مناطق ویژه اقتصادی نظیر دوغارون تایباد و سرخس؛
  - هاب لجستیک منطقه ۹ در ناحیه مشهد انرژی
  - مرکزیت تولید گاز مایع در سرخس و انرژی‌های نو در شهرستان‌های خواف و مشهد (منطقه بینالود)؛ آموزش عالی
  - مرکز علمی- دانشگاهی شرق کشور در ناحیه مشهد، نیشابور و سبزوار؛ امنیتی و پدافند غیرعامل
  - نقش اساسی در دفاع و امنیت منطقه و تحقق اهداف پدافند غیرعامل و امنیت ملی؛
- ۲-۳۳- چشم‌انداز توسعه استان
- «خراسان رضوی استانی است دارای هویت ایرانی- اسلامی با توسعه متوازن و پایدار، مبتنی بر اقتصاد دانایی محور، پیشرو در بخش خدمات برتر و گردشگری مذهبی با ارتقاء جایگاه کشاورزی، صنعت و معدن و حفاظت منابع طبیعی و محیط زیست سالم و مطلوب در تعامل سازنده با سایر استان‌ها، کشورهای منطقه و جهان». بر اساس این

چشم انداز، ویژگی‌های خراسان رضوی در افق ۱۴۰۴ با رعایت الزامات و ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیرعامل به صورت زیر ترسیم گردیده است:

- موفق در مدیریت منابع طبیعی و برخوردار از محیط زیست سالم و مطلوب؛
- دارای توزیع متعادل جمعیت و فعالیت در پهنه جغرافیایی استان؛
- برخوردار از کشاورزی مبتنی بر دانایی و مزیت رقابتی پایدار، متناسب با منابع آبی و توان‌های محیطی؛
- بهره‌مند از مدیریت اقتصادی برتر در شاخص‌های بهره‌وری در مقیاس ملی؛
- قطب آموزش عالی و فنی حرفه‌ای، تولید دانش و فن آوری برتر در سطح کشور و منطقه؛
- پایگاه معنوی جهان تشیع و قطب فرهنگی در منطقه؛
- برتر در بخش گردشگری، به ویژه گردشگری مذهبی و زیارتی؛
- پیشرو در ارائه خدمات برتر در مقیاس بین‌المللی در مقایسه با سایر استان‌ها؛
- دارای تعاملات داخلی و بین‌المللی گسترده و پایدار به ویژه با کشورهای منطقه و استان‌های مجاور؛
- برخوردار از توان رقابتی پایدار در سطح منطقه و جهان با توسعه فعالیت‌های صنعتی مبتنی بر دانایی؛
- مزیت رقابتی پایدار با هدف صادرات به کشورهای منطقه و جهان؛
- استانی امن با شهروندانی برخوردار از کیفیت زندگی مطلوب؛

۲-۳۴- ماموریت‌های توسعه استان

- قطب زیارت و مرکز گردشگری مذهبی کشور؛
- مرکزیت تعاملات اقتصادی و بازرگانی با کشورهای آسیای مرکزی و شرق؛
- نقش فعال در کریدورهای محور شرق و غرب؛
- قطب محصولات کشاورزی صادرات محور به ویژه زعفران، پسته و کشمش؛
- مرکزیت صنایع غذایی شرق کشور؛
- هاب هوایی، جاده‌ای و ریلی شرق و شمال شرق کشور؛
- مرکز استقرار، تخلیه و توزیع کالا (بندر خشک)؛
- مرکزیت آموزش عالی به ویژه در زبان و تمدن پارسی؛
- قطب صنایع معدنی، فولادی، صنایع و قطعه‌سازی خودرو و فرش در کشور؛

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- ایفای نقش محوری در تولید انرژی‌های نوین بادی و خورشیدی؛
  - جایگاه استقرار ارائه خدمات پزشکی با اولویت گردشگری سلامت؛
  - تعادل در نظام سکونتگاهی شرق کشور؛
  - مرکزیت ارائه خدمات برتر (مشاوره‌ای، بورس مالی، کالا و خدمات بیمه)؛
  - مرکز تولید انرژی گازی شمال شرق کشور؛
  - مرکز فراوری کانی‌های غیرفلزی؛
- ۲-۳۵- راهبردهای پابرجا
- توسعه هماهنگ و همه‌جانبه کریدروهای جاده‌ای، هوایی و ریلی؛
  - توسعه هماهنگ و همه‌جانبه پایانه‌ها و بازارچه‌های مرزی استان (سرخس و بازارچه‌های مرزی لطف آباد، دوغارون و باجگیران)؛
  - توسعه پایدار با رعایت اولویت‌های آسیک در صنایع و فراوری مواد معدنی، مدرن‌سازی و تقویت زیرساخت‌های تولید در بخش صنعت و معدن به‌ویژه در صنایع فولادی، غذایی و تبدیلی - تکمیلی؛
  - توسعه فعالیت‌های کم‌آب‌بر کشاورزی با رویکرد ایمنی زیستی و غذایی؛
  - تعادل بخشی منابع و مصارف آبهای زیرزمینی و بهره‌گیری از آب‌های حاصل از بازیافت پساب‌های شهری و روستایی؛
  - حفظ و پایداری منابع آب، خاک، فون و فلور؛
  - بهره‌برداری از منابع جدید انرژی در استان و بهینه‌سازی مصرف انرژی؛
  - تقویت نقش مبادلات منطقه‌ای و حمل و نقل هوایی، ریلی و جاده‌ای در سطح ملی و بین‌المللی؛
  - پیشگیری از حاشیه‌نشینی و کاهش نقش مشهد در نظام سلسله‌مراتبی استان و تقویت شهرهای میانی و روستاهای مراکز دهستان‌ها؛
  - توسعه و تقویت تمدن پارسی مکتب خراسان؛
  - تقویت و معرفی آثار تاریخی، ایرانی و اسلامی در توسعه و جذب گردشگر خارجی؛

- تقویت زیرساخت‌های بوم‌گردی و هماهنگ‌سازی اقدامات اجرایی در زنجیره تامین و عرضه خدمات گردشگری به ویژه تثبیت گردشگری مذهبی؛
- تقویت و توسعه نقش و جایگاه آموزش عالی و مراکز رشد استان در سطح ملی و بین‌المللی و ارتقاء نقش آموزش‌های عمومی در محورهای بهداشتی- پزشکی، ورزشی، حرفه‌ای و ...؛
- راه‌اندازی سیستم نوین دفاعی مرزی، توسعه و ارتقاء زیرساخت‌های امنیتی و پدافندی پایدار؛
- تقویت تشکل‌های صادراتی با کشورهای خارج نزدیک و توسعه بسته‌های تشویقی برای سرمایه‌گذاران؛
- ارتقاء بهره‌وری سازمانی، نقش و جایگاه بخش خصوصی و سایر نهادهای عمومی به ویژه آستان قدس رضوی؛
- ارتقاء همه‌جانبه بهداشت عمومی و رفاه اجتماعی؛
- ۲-۳۶- شکل‌بندی کلان‌نظام فضایی استان (تصویر چشم‌انداز توسعه استان)
قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت و استقرار جمعیت
قلمروهای اولویت‌دار استقرار جمعیت
- شهرستان مشهد در نریمانی علیا، شهرستان چناران در موچنان، شهرستان فریمان در شهر فریمان، شهرستان کلات در چنار و حسن آباد لائین؛
- شهرستان باخرز در ارزنه، شهرستان تربت جام در آزاده، سمنگان، قلعه ککک و بنی تاک، شهرستان تایباد در آبقه و خیرآباد (چاه حاجی عبدالغفور)؛
- شهرستان نیشابور در برزنون و شهرستان فیروزه در گرماب؛
- شهرستان کاشمر در ایور، شهرستان تربت حیدریه در نسر، شهرستان گناباد در روشناوند، شهرستان بجستان در جزین، مرندیز و فخرآباد، شهرستان خواف در مژن آباد سنگان، شهرستان بردسکن در درونه، شهرستان زاوه در ساق و صفی آباد، شهرستان مه ولات در مهنه، شهرستان خلیل آباد در دهنو و شهرستان رشتخوار در سعادت آباد و مهدی آباد؛
- شهرستان جغتای در محمدآباد گفت، شهرستان جوین در حکم آباد، شهرستان خوشاب در مشکان، شهرستان داورزن در صدخرو؛
- شهرستان قوچان در شهر کهنه و شهرستان درگز در شهر درگز؛

- شهرستان سرخس در گنبدلی و بزنگان؛

قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت

قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت های بخش کشاورزی

زراعت

- در شهرستان های کلات، مشهد (محور ارتباطی مشهد- چناران)، شرق شهرستان فریمان، شهرستان نیشابور یه

جز جنوب شهرستان، غرب و جنوب شهرستان صالح آباد و در قلمرو مرکزی شهرستان تربت جام، شهرستان

سرخس (بزنگان و حاشیه مرز شرقی)، شمال شرق شهرستان کاشمر، حاشیه جاده چناران- قوچان و منطقه

ششتمد سبزوار؛

باغداری

- شهرستان بینالود مستعد باغداری و در شهرستان فریمان (اره کمر) مستعد استقرار فعالیت های گلخانه ای،

شهرستان قوچان و شمال شهرستان نیشابور، شهرستان کوهسرخ، مرکز شهرستان خلیل آباد و شهرستان

بردسکن در کوهستان های درونه و انابد مستعد پسته کاری و شهرستان تایباد مستعد گیاهان دارویی؛

دامداری

- شهرستان مشهد، ناحیه برنامه ریزی قوچان- درگز و شهرستان نیشابور مستعد استقرار فعالیت های دام سبک و

سنگین، شهرستان صالح آباد مستعد استقرار فعالیت دامی سبک و در شهرستان های کلات، کاشمر، درگز و

تربت حیدریه مستعد نوغان داری، در شهرستان های چناران، تایباد و نیشابور مستعد زنبورداری؛

شیلات

- شهرستان های کلات، درگز، بینالود، فریمان، سبزوار، نیشابور، تربت حیدریه و خلیل آباد؛

قلمروهای اولویت دار توسعه فعالیت های صنعتی و معدنی

صنایع معدنی

- شهرستان های خواف، کاشمر، سبزوار، نیشابور مستعد استقرار صنایع معدنی؛

- شهرستان های مشهد، فریمان و چناران مستعد استقرار فعالیت معدنی و کانی های غیر فلزی ساختمانی؛

- شهرستان مشهد و فریمان مستعد استقرار فعالیت های مصالح ساختمانی؛

- شهرستان سبزوار مستعد استقرار فعالیت های فلزات غیر آهنی نظیر فرو کرم و کانی های غیر فلزی و ساختمانی؛

- شهرستان های گناباد، بجستان، کاشمر و تربت حیدریه در فعالیت کانی های غیر فلزی؛

- شهرستان های تربت حیدریه، رشتخوار، زاوه، بجستان و بردسکن مستعد استقرار فعالیت معدنی و فلزات آهنی؛
- شهرستان نیشابور و شهرستان فیروزه (به ویژه سنگ تزئینی) مستعد استقرار فعالیت معدنی و کانی های غیر فلزی ساختمانی؛
- شهرستان تربت جام مستعد استقرار فعالیت کانی های غیر فلزی و شهرستان های تایباد و باخرز در توسعه معادن؛
- شهرستان های مه ولات، بینالود و درونه بردسکن برای معادن طلا؛
صنایع انرژی بر
- شمال شهرستان سرخس به لحاظ وجود منابع غنی گاز، استقرار صنایع پتروشیمی با رعایت نکات ایمنی زیستی؛
صنایع های تک
- شهرستان های مشهد (توس) و چناران در تولید شارژرهای مخابراتی و ماشین ابزار؛
صنایع سنگین
- صنایع فلزی در نواحی شمال و جنوبی شهرستان سبزوار؛
- معادن فلزی در شهرستان های خواف، نیشابور، جغتای، کاشمر و مشهد؛
صنایع سبک
- شهرستان های مشهد، چناران، فریمان و فیروزه مستعد استقرار فعالیت صنعتی نظیر نساجی؛
- شهرستان های مشهد، نیشابور، چناران، سبزوار، فریمان، تربت حیدریه، کاشمر، گناباد، بجستان و رشتخوار مستعد استقرار فعالیت صنایع کانی غیر فلزی؛
- شهرستان های مشهد، نیشابور، فریمان و سرخس، چناران، قوچان، درگز، تایباد، تربت جام، صالح آباد، سبزوار، گناباد، بردسکن و کاشمر مستعد استقرار فعالیت محصولات شیمیایی، دارویی و صنایع وابسته؛
- قسمت های مرکزی و شمالی شهرستان تایباد مستعد استقرار فعالیت صنایع نساجی وابسته به کناف و یاف مصنوعی و قالبیافی؛
- شهرستان تربت حیدریه مستعد استقرار فعالیت تولید کرم ابریشم و صنایع وابسته؛
- شهرستان های مه ولات و تربت حیدریه مستعد استقرار فعالیت های تولید، فرآوری و بسته بندی زعفران؛
- صنایع غذایی و صنایع تبدیلی و تکمیلی مرتبط در شهرستان های قوچان، درگز، کلات، مشهد و نیشابور؛
صنایع صادراتی

- شهرستان‌های مشهد، خواف، تربت حیدریه، جغتای، سبزوار، فیروزه و بردسکن شامل صنایع‌های تک، فولاد، گوه‌سنگ‌ها و ساختمانی؛
قلمروهای اولویت‌دار توسعه فعالیت‌های بخش خدمات
بازرگانی
- شمال شهرستان درگز و شهرستان سرخس و تایباد (وجود منطقه ویژه)، و پیشنهاد سبزوار برای منطقه ویژه
برای مبادی بازرگانی بین‌المللی استان و کشورهای CIS؛
- شهرستان مشهد به عنوان یکی از مراکز ملی تخلیه کالا؛
- شهرستان‌های مشهد، بینالود، سبزوار و نیشابور مستعد استقرار فعالیت‌های عمده‌فروشی، خرده‌فروشی،
تعمیرات و انبارداری؛
گردشگری
- گردشگری مذهبی در مشهد، نیشابور، کاشمر و سبزوار؛
- گردشگری طبیعی در شهرستان‌های بینالود، چناران، قوچان، درگز، نیشابور، فریمان، گناباد و کلات و برنامه-
ریزی برای شهر جهانی گوه‌سنگ در مشهد، نیشابور و فیروزه؛
- گردشگری تاریخی در شهرستان‌های مشهد، نیشابور، کاشمر، سبزوار، کلات، خواف، فریمان، درگز،
سرخس، گناباد و تربت جام؛
- گردشگری فرهنگی در شهرستان‌های مشهد، نیشابور، فریمان، گناباد، خواف و تربت جام؛
- شهرستان‌های مشهد و بینالود مستعد استقرار فعالیت هتل و رستوران‌داری؛
حمل و نقل و ترانزیت
- شهرستان مشهد مستعد توسعه حمل و نقل ریلی، جاده‌ای، هاب هوایی و شهرک فرودگاهی؛
- شهرستان‌های تایباد، سرخس، قوچان و درگز برای حمل و نقل ترانزیتی؛
- شهرستان‌های سرخس و تایباد مستعد فعالیت بازرگانی (وجود منطقه ویژه) برای ترانزیت کالا، مسافر و
انرژی در مسیر کریدورهای شرقی - غربی (محورهای ارتباطی سرخس - دوغارون - بازرگان و سرخس -

- دوغارون - خسروی) و کریدور شمالی - جنوبی (محورهای سرخس - دوغارون - چابهار و سرخس - دوغارون - بندرعباس)؛
- شهرستان سبزوار به عنوان معین فرودگاهی مرکز استان؛
- شهرستان های گناباد، فریمان، تایباد و تربت جام برای توسعه راه آهن؛
خدمات آموزشی
- شهرستان های مشهد، بینالود، سبزوار، تربت حیدریه، تربت جام، گناباد و نیشابور مستعد استقرار فعالیت آموزش عالی؛
خدمات درمانی و سلامت
- دانشگاه علوم پزشکی مشهد، گناباد، سبزوار و تربت حیدریه و دانشکده های علوم پزشکی نیشابور و تربت جام؛
خدمات برتر
- شهرستان مشهد مستعد استقرار فعالیت بورس؛
- شهرستان های مشهد، تایباد، سرخس، درگز و قوچان برای خدمات بیمه؛
قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت و استقرار جمعیت
- محدودیت ها و ممنوعیت های ناشی از قوانین و مقررات (از جمله حرایم رودخانه ها، حرایم امنیتی - حفاظتی و ...)
و مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست و پهنه های تالابی و حریم رودخانه های حفاظت شده
قلمروهای نامناسب استقرار جمعیت
- حاشیه شهر و ارتفاعات جنوبی، شرق و شمال شرق مشهد، شمال چناران، قلمروهای مواجه با تخریب منابع طبیعی و دشت های بحرانی؛
- شمال شهرستان قوچان
- شمال شهرستان صالح آباد، جنوب شهرستان تایباد و شهرستان باخرز قلمروهای دارای کانون بحران فرسایش بادی؛
- شهرستان رشتخوار، جنوب غربی شهرستان خواف، جنوب شهرستان کاشمر، جنوب غربی شهرستان خلیل آباد، غرب و جنوب شهرستان بردسکن با توجه به مواجه با دشت های بحرانی و کانون های فرسایش بادی؛
- جنوب و غرب شهرستان سبزوار؛

- شهر تاریخی توس؛
- قلمروهای نامناسب توسعه فعالیت
- قلمروهای دارای محدودیت توسعه فعالیت‌های کشاورزی
- زراعت
- شهرستان کلات به جز قسمت میانی، شمال شهرستان چناران، جنوب شهرستان فریمان و شمال شهر مشهد با در نظر گرفتن شرایط کشف رود برای کشاورزی آبی؛
- جنوب شهرستان نیشابور؛
- جنوب شهرستان‌های تربت حیدریه، خواف و کاشمر، رشتخوار، شهرستان زاوه در قسمت مرکزی، شهرستان - های خلیل آباد و بردسکن، جنوب و شمال شهرستان گناباد، غرب و شرق شهرستان بجستان؛
- جنوب شهرستان‌های جوین و جغتای؛
- جنوب شهرستان سبزوار برای کشت آبی و کشت دیم (بجز در قسمت شمالی)؛
- جنوب شهرستان تربت جام در کشت محصولات آب‌بر مانند خربزه؛
- باغداری
- جنوب شهرستان‌های تربت حیدریه، کاشمر، خلیل آباد و بردسکن، شمال شهرستان گناباد (به جز زرشک و عناب)، جنوب شهرستان خواف، غرب و شرق شهرستان بجستان، شهرستان زاوه در مرکز، در رشتخوار (به جز کشت بادام دیم)؛
- شرق شهرستان سرخس برای کشت محصولات باغی آب‌بر و خارج از الگوی کشت منطقه؛
- دامداری
- شهرستان‌های سرخس، جوین، جغتای، نیشابور، فیروزه، خلیل آباد، رشتخوار، باخرز و تایباد در چرای دام؛
- شیلات
- ناحیه برنامه‌ریزی مرکزی و جنوب (به جز مناطق کوهستانی دارای آبراهه نظیر شهرستان کوهسرخ)؛
- صنایع غذایی و صنایع تبدیلی - تکمیلی
- شهرستان تربت حیدریه در فعالیت صنایع غذایی، کشت آبی و صنایع تبدیلی آب‌بر؛
- شهرستان فریمان در توسعه کارخانه قند؛
- شهرستان‌های تربت جام، تایباد، خواف و بجستان در صنایع غذایی

- شهرستان تربت جام در صنایع کشاورزی
  - شهرستان‌های رشتخوار و زاوه در صنایع غذایی (به جز صنایع مربوط به زعفران، بادام و زیره)؛
قلمروهای دارای محدودیت توسعه فعالیت‌های صنعتی و معدنی
صنایع معدنی، فلزی و انرژی بر
  - شهرستان‌های خواف، تربت حیدریه، کاشمر، بردسکن و رشتخوار در صنایع معدنی؛
  - شهرستان‌های مشهد، بینالود، چناران، قوچان، درگز و سرخس در معادن فلزی؛
  - شهرستان‌های قوچان و درگز در صنایع فلزی؛
  - شهرستان‌های تربت جام و تایباد در صنایع فلزی و پتروشیمی؛
  - شهرستان‌های مشهد و فریمان در صنایع گچ و سیمان با فناوری پایین، صنایع چوب و صنایع فلزی (بجز فلزات
فابریکی و پایین دست فلزی)؛
  - شهرستان‌های سبزوار و جوین در صنایع پتروشیمی؛
  - شهرستان تربت حیدریه در فعالیت صنایع سلولزی؛
  - شهرستان‌های تربت جام و تایباد در صنایع شیمیایی و صنایع وابسته فلزی؛
  - شهرستان‌های سبزوار و جوین برای تولید محصولات حاصل از چوب و صنایع وابسته فلزی؛
  - شهرستان‌های نیشابور و فیروزه در صنایع پتروشیمی؛
  - شهرستان تربت جام در صنایع سلولزی؛
  - شهرستان خواف در صنایع سلولزی، صنایع غذایی و صنایع فلزی؛
  - شهرستان بجستان در صنایع غذایی و صنایع سلولزی؛
  - شهرستان زاوه در صنایع فلزی؛
- ماده ۳- سند اجرایی آمایش استان خراسان رضوی به قرار زیر است:
- ۳-۱۹- تخصص‌ها و اولویت‌های توسعه استان
- شهرستان باخرز در معادن، صنایع لبنی و منابع طبیعی (مرتعداری) و دامداری؛
  - شهرستان بجستان در معادن (سنگ‌های زینتی) و کشاورزی (باغداری به ویژه کشت انار و دام و طیور)، دارای
ایستگاه راه آهن؛

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- شهرستان بردسکن در معادن (زیرزمینی) و فرهنگی (برج علی آباد کشمیر)؛
- شهرستان تایباد در حوزه بازرگانی (گمرک بین المللی برای صدور و ورود انواع کالاها)، کشاورزی (به ویژه خربزه) و موسیقی محلی؛
- شهرستان تربت جام در میراث فرهنگی، صنایع دستی و موسیقی محلی و مقامی، کشاورزی (شرکت سهامی زراعی نیل آباد و به ویژه خربزه)؛
- شهرستان تربت حیدریه در حوزه کشاورزی (به ویژه زعفران و مرکزیت کرم ابریشم شهر بایگ)، گردشگری کشاورزی، میراث فرهنگی، گردشگری و فولاد؛
- شهرستان جغتای در حوزه معادن (کرومیت) و کشاورزی، ایستگاه راه آهن آزادوار؛
- شهرستان جوین در کشاورزی (کشت و صنعت جوین)، فعالیت معدنی به ویژه سیمان جوین، راه آهن (اتصال به استان خراسان شمالی)؛
- شهرستان چناران در حوزه صنایع (فلزی و غذایی)، دارای شهر جدید گلپهار، کشاورزی و منابع طبیعی (آبخیزداری)؛
- شهرستان خلیل آباد در کشاورزی (به ویژه کشمش) و منابع طبیعی (بیابان زدایی) و آب گرم در گردشگری؛
- شهرستان خواف در معادن (به ویژه سنگان)، انرژی های نو و میراث فرهنگی (آسباد)، راه آهن باری به افغانستان و موسیقی محلی؛
- شهرستان خوشاب در حوزه کشاورزی، حمل و نقل و خدمات بین راهی (ترانزیتی)؛
- شهرستان داورزن در حوزه حمل و نقل (مسیر عبوری به استان های سمنان و تهران) و گیاهان دارویی؛
- شهرستان درگز در حوزه محیط زیست و منابع طبیعی (پارک ملی)، بازرگانی در بازارچه مرزی لطف آباد، گردشگری کشاورزی؛
- شهرستان رشتخوار در کشاورزی، صنایع نظیر کارخانه صنایع گندله سازی فرومکنز؛
- شهرستان زاوه در حوزه صنایع، معادن (سیمان زاوه) و کشاورزی؛
- شهرستان سبزوار در حوزه میراث فرهنگی، گردشگری، معادن، بازرگانی و کشاورزی (تولید ماشین آلات و تخمه های هندوانه) و آموزش عالی؛

- شهرستان سرخس در انرژی، صنایع پتروشیمی و اکوتوریسم برای اثر طبیعی ملی دریاچه بزنگان، جنگل‌های پسته، منطقه ویژه اقتصادی (آستان قدس)، رود مرزی تجن و راه آهن؛
  - شهرستان صالح آباد در حوزه دامپرووری، منابع طبیعی (جنگل‌های پسته) و بازرگانی؛
  - شهرستان بینالود در گردشگری، صنایع دستی، منابع طبیعی و باغداری؛
  - شهرستان فریمان در کشاورزی، میراث فرهنگی، دامداری، طیور و دامپرووری، محور ترانزیتی و راه آهن؛
  - شهرستان فیروزه دارای تخصص در حوزه صنایع معدنی به ویژه سنگ فیروزه؛
  - شهرستان قوچان در صنایع، بازرگانی، دامپرووری و کشاورزی، منطقه مرزی باجگیران، موسیقی محلی و ورزش (کشتی چوخه)؛
  - شهرستان کاشمر در کشاورزی (به ویژه کشمش) و دامپرووری و صنایع طیور (شرکت فراملی)، گردشگری مذهبی، ایستگاه راه آهن؛
  - شهرستان کلات در گردشگری طبیعی و کشاورزی (با گرایش اکروتوریسم)، پرورش ماهی در رودخانه‌های مرزی نظیر لائین، خور و ...، میراث فرهنگی، مناطق حفاظت شده و طرح‌های ملی منابع طبیعی؛
  - شهرستان گناباد در صنایع دستی، گردشگری مذهبی، میراث فرهنگی، منابع طبیعی، معادن ساختمانی، نقطه اتصال به استان خراسان جنوبی؛
  - شهرستان مشهد در حوزه گردشگری زیارتی، کشاورزی نظیر زنجیره طیور، صنایع (خوشه‌های صنعتی و صنایع Hightech)، بازرگانی، حمل و نقل، مدیریت نهادی، علم و فناوری، خدمات برتر (مرکز بورس و بیمه)، پارک علم و فناوری خراسان، شهر جدید بینالود و سرمایه گذاری؛
  - شهرستان مه ولات در کشاورزی به ویژه پسته و معادن گرانبها؛
  - شهرستان نیشابور در حوزه گردشگری، میراث فرهنگی (مشاهیر جهانی)، صنعتی، کشاورزی و بازرگانی؛
- ۳-۲۰- سیاست‌های سرزمینی توسعه بخش‌ها در استان
- بخش بازرگانی
- اتخاذ تمهیدات لازم بین المللی در جهت افزایش مبادلات با کشورهای آسیای میانه؛

- تکمیل، توسعه و تسریع در ایجاد خطوط مواصلاتی لازم ریلی و جاده‌ای، تجهیز و تامین ناوگان جاده‌ای و ریلی جهت افزایش مبادلات کالا با آسیای میانه و سایر اقدامات لازم؛
  - بهره‌برداری از حداکثر ظرفیت کریدورهای ارتباطی ملی در امور مرتبط با بازرگانی؛
  - توسعه بازرگانی خارجی و گسترش خدمات گمرکی؛
  - تقویت شبکه‌های حمل و نقلی استان در راستای محورهای توسعه‌ای بهبود فضای کسب و کار؛
  - تنوع بخشی به فعالیتهای اقتصادی با توجه به توانمندی و مزیت‌های توسعه صادرات در محصولات دارای مزیت؛
  - توسعه و معرفی برندهای استانی؛
  - توسعه فعالیت‌های اقتصادی دانش بنیان در حوزه‌های دارای مزیت تکمیل زنجیره تولید و ارزش؛
  - اولویت دهی به اراضی خالی شهرک‌ها و نواحی صنعتی در گسترش فعالیت‌های صنعتی استان؛
  - راه‌اندازی بارانداز کالا و بندر خشک؛
- بخش صنعت و معدن
- توسعه فعالیت‌های صنعتی مبتنی بر دانایی و مزیت رقابتی پایدار با هدف صادرات به کشورهای منطقه و جهان؛
  - پیشرفت صنایع فرآوری کشاورزی، دامپروری و معدنی؛
  - نانو تکنولوژی، الکترونیک، دارویی، زیستی و فن آوری اطلاعات بیوتکنولوژی محیطی و هوا فضا و صنایع جانبی گاز و پتروشیمی؛
  - توسعه صنایع قطعه سازی، پشتیبان حمل و نقل، خودروسازی، تجهیزات ریلی و هوایی؛
  - گسترش فعالیت‌های معدنی پاک و تبدیل مواد معدنی به مواد واسطه و مصرفی؛
  - افزایش سهم معدن و صنایع معدنی در تولید ناخالص استان؛
  - ایجاد خوشه‌های صنعتی، توانمندسازی صنایع کوچک و افزایش توان رقابتی آنها در پیوند با صنایع بزرگ؛
  - گسترش شکل‌های تخصصی صنعتی و افزایش نقش آنها در تصمیم‌سازی‌ها؛
  - توسعه و گسترش کارکردهای صنعتی با فن آوری کم آب‌بر؛

بخش کشاورزی و امنیت غذایی

- تامین امنیت غذایی با تاکید بر تولید داخلی محصولات راهبردی متناسب با قابلیت مناطق استان؛
- پرورش دام و ساماندهی با همیاری عشایری؛
- ساماندهی و تشکیل شرکت‌ها و صندوق‌های کشاورزی برای تولید و بازار محصولات؛
- گسترش مکانیزه کشت‌های باغی و مجتمع‌های گلخانه‌ای؛
- گسترش استفاده از الگوی کشت محصولات کم آب‌بر؛
- توسعه پرورش گیاهان دارویی چوبی در زمین‌های شیب دار؛
- مدرن سازی ساختار بهره‌برداری کشاورزی و نوسازی تولید با رویکرد دانش نوین و بومی سازی فناوری؛
- بالابردن ساز و کارهای رعایت ایمنی زیستی؛
- توسعه کشت فراسرزمینی؛

بخش آب

- فرهنگ سازی مصرف بهینه آب؛
- مدیریت یکپارچه و افزایش بهره‌وری آب و تعادل بخشی مصارف آب؛
- کاهش هدررفت منابع آبی در راستای توسعه پایدار از طریق جلب مشارکت نهادهای اجرایی؛

بخش محیط زیست و منابع طبیعی

- حفاظت و ساماندهی مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست؛
- مدیریت خشکسالی و سیل، سازگار با شرایط اقلیمی؛
- مدیریت، مهار و پایش آلاینده‌های زیست محیطی؛
- حفظ و بهبود محیط زیست از طریق جلب مشارکت نهادهای اجرایی؛
- مدیریت آبخیز و آبخوان؛

بخش انرژی

- مدیریت بهره‌برداری و صادرات گاز؛
- گسترش اکتشاف گاز و شناخت کامل منابع نفتی و غیر نفتی استان به عنوان پشتوانه تولید؛
- تقویت و توسعه نیروگاه‌های مبتنی بر فناوری‌های نو و پاک؛

بخش خدمات برتر

- توسعه کارگزاری‌های بورس مالی، بورس کالا و خدمات بیمه مرتبط با صنایع فلزی، غذایی و صنایع دستی؛
- تقویت و حمایت از تولید مبتنی بر بیمه، صندوق سرمایه گذاری و ...؛
- گسترش خدمات برتر مالی، آموزشی، مشاوره‌ای و پیمانکاری، حقوقی، سلامت، بازرگانی، ترابری و ترانزیت، اطلاعات و ارتباطات، پشتیبانی، تولید و گردشگری؛

بخش حمل و نقل

- ارتقاء کارآیی کریدورهای بین‌المللی جهت افزایش توان رقابت پذیری با شبکه‌های رقیب بین‌المللی؛
- تقویت شبکه‌های حمل و نقلی، هوایی، جاده‌ای و ریلی استان در راستای محورهای توسعه؛
- افزایش بهره‌وری، بهبود روش‌های حمل و نقل و کارکرد ترانزیتی استان؛
- تقویت کریدورهای مستقر در استان (جاده‌ای و ریلی) با سایر استان‌های منطقه و همجوار؛

بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات

- بستر سازی برای توسعه فناوری اطلاعات جهت کارآمد کردن خدمات دولتی و سایر بنگاه‌ها در راستای توسعه نقش‌های استان در تعاملات ملی و بین‌المللی؛
- بهبود تجهیزات مخابراتی، مهارت به کارگیری فن‌آوری ارتباطات و اطلاعات؛

بخش نظام سکونتگاهی

- تقویت جایگاه بین‌المللی شهر مشهد؛
- ایمن‌سازی ساختمان‌ها و جلوگیری از ایجاد سازه‌های پرخطر در مراکز جمعیتی؛
- توزیع متناسب زیرساخت و خدمات و تعادل بخشی به شبکه سکونتگاهی؛
- نگهداشت جمعیت در شهرهای کوچک و روستاهای مرزی از طریق توسعه فعالیت در این سکونتگاه‌ها؛
- تقویت ارتباطات و پیوندهای اقتصادی-اجتماعی مناطق مرزی با مناطق داخلی کشور و مقابله با انزوا؛
- توجه خاص به توسعه مبتنی بر منافع و شرایط محلی و بومی در مناطق مرزی؛

بخش فرهنگ و هنر

- حفظ و تقویت فرهنگ و هنرهای بومی و ارتقاء جایگاه استان؛

بخش میراث فرهنگی

- تقویت، ترویج و مرمت آثار باستانی؛
- گسترش و توسعه ثبت میراث معنوی تاریخی، طبیعی و فرهنگی؛
- بخش گردشگری
- تقویت گردشگری طبیعی و بوم گردی از طریق تقویت زیرساخت‌ها، فعالیت‌ها و محصولات؛
- پیشبرد کارکردهای کویر گردی و گردشگری فرهنگی در قلمروهای عشایری؛
- جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در توانمندسازی ارائه خدمات متنوع گردشگری؛
- بخش آموزش، علم و فناوری
- افزایش تولید علم در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی؛
- تقویت علم و فناوری در مراکز آموزش فنی حرفه‌ای و عمومی؛
- ارتقای شاخص‌های توسعه علوم و فناوری با توجه به استانداردهای جهانی؛
- بخش بهداشت و درمان
- ارتقاء جایگاه دانشگاه علوم پزشکی مشهد به عنوان دانشگاه مادر در منطقه شرق کشور؛
- افزایش و توزیع مناسب گردشگری سلامت همراه با تقویت زیرساخت‌ها؛
- ارتقاء و بهبود کمی و کیفی خدمات بهداشتی و درمانی؛
- بخش سرمایه اجتماعی
- ارتقاء سرمایه اجتماعی؛
- افزایش سطح رفاه اجتماعی (اشتغال، کارآفرینی، درآمد، خدمات و ...) به منظور کاهش مهاجرت و خروج سرمایه با اولویت‌دهی به مناطق کمتر توسعه یافته؛
- افزایش سهم از منابع ملی با تأکید بر تأمین عدالت اجتماعی؛
- ترویج ارزش‌های رفتاری و اخلاقی با تکیه بر آموزه‌های دینی، فرهنگ غنی و پیشینه تاریخی استان؛
- بخش تربیت بدنی
- ایجاد و تقویت زیرساخت‌های سلامت و تاسیسات ورزشی با مشارکت بخش خصوصی؛
- تقویت کمی و کیفی ورزش همگانی و قهرمانی؛
- بخش دفاعی، امنیتی، پدافند غیرعامل و مخاطرات طبیعی

- ایجاد تمهیدات لازم جهت جلوگیری از بروز تهدیدات طبیعی یا تغییر در چرخه طبیعی اکوسیستم (پدیده ریزگردها) از سوی کشورهای همسایه استان از جمله رودخانه هریرود، سد دوستی و ...
  - به کارگیری و رعایت اصول پدافند غیرعامل در توسعه؛
  - افزایش توان امنیتی و پدافندی استان در دوره بحران؛
  - استقرار صنایع در نقاط جمعیتی کمتر توسعه یافته به منظور ارتقاء امنیت منطقه؛
  - ایجاد سامانه هشدار سریع با فناوری پیشرفته برای پیش آگاهی رویدادهای ناگهانی؛
- بخش اقتصاد و سرمایه گذاری
- حمایت و تشویق بخش غیردولتی به سرمایه گذاری؛
  - تنوع بخشی به بازارهای مالی و بورس به منظور کاهش خروج سرمایه و جذب سرمایه های جدید؛
  - افزایش توان رقابت اقتصادی در داخل و جهان و حمایت از نوآوری و ارتقاء سهم بهره وری؛
- بخش مدیریت نهادی
- سازماندهی نظام تصمیم گیری در مدیریت توسعه استان، کاهش بخشی نگری و ایجاد تعامل سازنده بین دستگاه های اجرایی استان از طریق استمرار فعالیت کمیته های تخصصی؛
  - افزایش تعامل و جلب مشارکت استان های همجوار در راستای اهداف آمایش سرزمین کشور؛
  - تقویت نقش شوراهای و کارگروه های تخصصی در سیاست گذاری و نظارت بر اجرا و تسری آنها به سطوح شهرستانی؛
- توسعه نظام آموزشی، پژوهشی و تقویت آموزش فنی و حرفه ای متناسب با نیازهای بازار کار؛
  - جذب مشارکت بخش خصوصی در دستیابی به دانش، مهارت های فنی و تخصصی برای افراد مستعد؛
- ۳-۲۱- تصویر سازمان فضایی استان در افق توسعه یافتگی
- تخصص های اصلی مناطق برنامه ریزی و الگوی استقرار فعالیت ها در استان
- مناطق مستعد توسعه زیرساخت ها
- توسعه خطوط جاده ای مشهد- سرخس، سرخس- چابهار (در محدوده استان خراسان رضوی)؛
  - ساماندهی راه های ترانزیتی در مسیرهای کریدورهای حمل و نقل؛
  - توسعه فرودگاه در شهرستان مه ولات، گناباد، سرخس، سبزوار و مشهد؛

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- توسعه خطوط ریلی در استان در کریدورهای شمالی-جنوبی و شرقی-غربی؛
- توسعه و اتصال شبکه ریلی خواف به هرات؛
مناطق مستعد توسعه شهری و روستایی
- توسعه شهر جدید بینالود واقع در شهرستان مشهد و شهر جدید گلپهارد در شهرستان چناران؛
- ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی و حاشیه نشینی در کلانشهر مشهد و شهرهای تربت حیدریه، سبزوار و نیشابور؛
- ساماندهی روستاهای پرجمعیت و مراکز دهستان در شهرستان‌های استان به ویژه مناطق مرزی؛
مناطق مستعد توسعه فعالیت‌های کشاورزی
- با رعایت مفاد نامه وزیر محترم نیرو و ۹۸/۴۶۶۹۶/۳۱/۱۰۰ مورخ ۹۸/۱۱/۷ که در ماده ۶ این سند اعمال شده است:
- شهرستان‌های بینالود، چناران و فریمان و همچنین ناحیه برنامه‌ریزی نیشابور در حوزه باغداری؛
- شهرستان‌های نیشابور، چناران و فریمان و ناحیه برنامه‌ریزی تربت جام-تایباد در حوزه زراعت؛
- شهرستان‌های تربت حیدریه، خلیل آباد، شمال شرق شهرستان کاشمر، مه ولات، زاوه و بخش‌هایی از شهرستان رشتخوار با رعایت ملاحظات آبی؛
- شهرستان‌های جوین و جغتای و منطقه ششتمد سبزوار در حوزه باغداری و زراعت؛
- ناحیه سرخس با توجه به منابع آبی موجود و فصلی مستعد توسعه فعالیت‌های کشاورزی در پیرامون شهر و شمال شرقی شهرستان، بزنگان و در کنار رودخانه مرزی تجن؛
- ناحیه تربت جام -تایباد دارای قابلیت توسعه فعالیت‌های زراعی و باغی را در محدوده شهرهای تربت جام، نیل شهر، نصر آباد و شهرستان‌های تایباد، باخرز و صالح آباد؛
- ناحیه قوچان و درگزر مناسب برای کشت باغی و زراعی؛
مناطق مستعد توسعه فعالیت‌های صنعتی و معدنی
- شهرستان‌های خواف و کاشمر، نواحی برنامه‌ریزی نیشابور و سبزوار و همچنین شهرستان مشهد در حوزه معادن فلزی؛
- شهرستان‌های کاشمر، گناباد، بجستان، تربت حیدریه، مشهد، فریمان، نواحی سبزوار و نیشابور در معادن غیرفلزی (اعم از ساختمانی و صنعتی)؛

ریاست جمهوری

سازمان برنامه و بودجه کشور

دستگاه شورای عالی آمایش سرزمین

- شهرستان مشهد، فیروزه و نیشابور در گوهرسنگ و سنگ‌های قیمتی
- شهرستانهای مشهد، خواف، کاشمر، سبزوار، نیشابور، چناران، سرخس، تربت حیدریه و فریمان در صنایع مناطق مستعد توسعه خدمات و بازرگانی
- شهرستان مشهد در ارائه خدمات برتر و خدمات بازرگانی؛
- شهرستان تربت حیدریه در توسعه تبادلات تجاری با امکان توسعه فعالیت‌های مرتبط با تولید، فرآوری و بسته‌بندی زعفران
- شهرستان‌های درگز، قوچان، سرخس، تربت جام و تایباد به دلیل موقعیت مرزی (گمرک و بازارچه)؛ مناطق مستعد توسعه فعالیت‌های گردشگری
- مشهد به عنوان مرکز خراسان رضوی به عنوان قطب اصلی گردشگری مذهبی؛
- شهرستان بینالود به عنوان یکی از قطب‌های گردشگری طبیعی؛
- مهمترین پهنه‌های گردشگری شامل مشهد، کلات، گناباد، تربت جام، بینالود، نیشابور و خواف؛
- گردشگری سلامت در شهرستان مشهد؛
- الگوی استقرار و نظام سلسله مراتبی مراکز سکونتگاهی
- سطح یک شهر مشهد؛
- سطح دو شهرهای باجگیران، لطف آباد، سرخس و تایباد؛
- سطح سه شهرهای قوچان، نیشابور، سبزوار، تربت حیدریه، تربت جام؛
- سطح چهار شهرهای درگز، چناران، فریمان، کاشمر، خواف، گناباد؛
- سطح پنج شهرهای کلات، نقاب، جغتای، شاندیز، سلطان آباد، داورزن، طرهبه، فیروزه، ملک آباد، صالح آباد، رباط سنگ، دولت آباد، خلیل آباد، بردسکن، نیل شهر، باخرز، فیض آباد، رشتخوار، بجستان، سنگان، کاخک، گلپهار و شادمهر؛
- سطح شش شهرهای نوخندان، چاپشلو، چکنه، شهر زو، رضویه، مزداوند، خرو، درود، قدمگاه، عشق آباد، روداب، ششتمد، فرهادگرد، قلندر آباد، کدکن، ریوش، نصر آباد، بایگ، انابد، کندر، کاریز، مشهد ریزه، یونسی، سلامی، جنگل، نشتیفان، قاسم آباد، بیدخت، سفید سنگ، بار، گل‌مکان، احمد آباد صولت، همت آباد شهر کهنه، شهر آباد و بینالود؛

الگوی توزیع خدمات اجتماعی در سطح مناطق

- ارتقاء خدمات اداری، امنیتی و انتظامی، بهداشتی، درمانی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی و سایر خدمات موردی به ویژه در مناطق محروم و کمتر توسعه یافته استان تا حد استاندارد؛
- خدمات تأمین اجتماعی و رفاهی در شهرها و روستاهای مرکزی و پرجمعیت در کنار فراهم سازی امنیت برای مردم با توزیع متوازن؛
- سازمان فضایی شبکه های اصلی زیربنایی
- تقویت زیرساخت های حمل و نقل شهرستان تایباد برای توسعه صادرات استان همراه با بازاریابی مناسب محصولات؛
- مسیر ریلی مشهد - چناران - قوچان تا گرگان (محدوده خراسان رضوی)، قوچان - باجگیران تا مرز ترکمنستان، مشهد - فریمان - تربت جام - تایباد - دوغارون و فیض آباد - گناباد تا چابهار (محدوده استان خراسان رضوی)؛

ماده ۴- برنامه های اجرایی آمایش استان خراسان رضوی به قرار زیر است:

بازرگانی

- برنامه توسعه، تجهیز و تکمیل زیرساخت های مرتبط با بازرگانی (زیربنای بازرگانی، قطب ها، کریدورها و ...)
- برنامه توسعه و گسترش تجارت مدرن و تجارت الکترونیک و فراهم سازی زیرساخت ها و تسهیلات مرتبط؛
- برنامه حمایت از تسهیل و توسعه تجارت داخلی و خارجی و تنظیم قوانین و مقررات مورد نیاز؛
- برنامه رفع موانع کسب و کار، توسعه مرزی پایدار و گسترش روابط فرامرزی؛
- برنامه توسعه، تجهیز و تکمیل زیرساخت های مرتبط با بازرگانی (زیربنای بازرگانی، قطب ها، کریدورها و ...)

صنعت و معدن

- برنامه ایجاد، توسعه، تجهیز و تکمیل زیرساخت ها، فضاها و تسهیلات مرتبط با صنایع؛
- برنامه توسعه، تکمیل و تجهیز زنجیره ها، خوشه ها، تعاونی ها و واحدهای فعال و نیمه فعال صنعتی؛
- برنامه استقرار صنایع و فعالیت های معدنی فناورانه، تخصصی و مبتنی بر مزیت های منطقه ای؛
- برنامه توسعه و گسترش خدمات پشتیبان تولید صنعتی و معدنی؛

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- برنامه ارتقای بهره‌وری صنایع (مصرف بهینه آب، حامل‌های انرژی و ...)
  - برنامه تدوین مطالعات و تهیه اسناد و ارائه ضوابط و بسته‌های تشویقی توسعه صنایع؛
  - برنامه ارتقای بهره‌وری معادن (شناسایی قابلیت‌های معدنی جدید، جذب فناوری‌های نوین و ...)
  - برنامه حفاظت و صیانت از محیط زیست و کاهش آلودگی‌های منتج از فعالیتهای صنعتی و معدنی؛
  - توسعه، تکمیل و تجهیز زیرساختها، امکانات و تسهیلات مورد نیاز توسعه معادن؛
- کشاورزی و امنیت غذایی
- برنامه تکمیل و توسعه زنجیره‌های ارزش محصولات کشاورزی؛
  - برنامه بهبود بهره‌وری آب و اصلاح الگوی کشت؛
  - برنامه توسعه کشت و صنعت؛
  - برنامه توسعه و توانمندسازی تعاونی‌ها، تشکل‌ها و بهره‌برداران کشاورزی؛
  - برنامه هوشمندسازی و توسعه کشاورزی دانش بنیان؛
  - مقابله با بیابان زایی؛
  - برنامه توسعه کشت و فرآوری گیاهان دارویی؛
- آب
- برنامه تامین آب از منابع متعارف و نامتعارف؛
  - برنامه بهسازی و توسعه تاسیسات آب و فاضلاب و بازچرخانی آب؛
  - ارتقاء بهره‌وری آب در بخش‌های مختلف؛
  - برنامه ارائه خدمات آب شرب و بهداشتی، شهری و روستائی؛
  - ساماندهی و حفاظت از بستر و حریم رودخانه‌ها؛
  - برنامه مدیریت تقاضای آب؛
  - برنامه حفاظت و پایش کمی و کیفی منابع آبهای سطحی و زیرزمینی؛
- محیط زیست و منابع طبیعی
- مدیریت جامع جنگل‌ها و مراتع استان؛
  - برنامه مدیریت و بازیافت پسماند؛

- حفاظت و احیاء زیست بوم‌های خشکی؛
  - برنامه پایش و مدیریت کاهش آلاینده‌ها؛
  - تحقیق و توسعه در امور محیط زیست؛
  - برنامه آبخیزداری و آبخوانداری؛
  - برنامه حفاظت خاک؛
- انرژی
- افزایش بهره‌وری در تولید، انتقال و توزیع انرژی؛
  - برنامه تامین انرژی؛
  - برنامه توسعه انرژی‌های نوین و تجدیدپذیر؛
  - بهسازی، نوسازی و نظارت بر شبکه‌های انتقال و توزیع انرژی؛
  - برنامه مطالعه، اکتشاف و استخراج نفت و گاز؛
- حمل و نقل
- برنامه ارتقاء ایمنی حمل و نقل؛
  - برنامه تجاری‌سازی زیرساخت‌های حمل و نقل ریلی؛
  - برنامه تجاری‌سازی زیرساخت‌های حمل و نقل هوایی؛
  - برنامه ایجاد و حمایت موسسات و پایانه‌های حمل و نقل؛
  - برنامه هوشمندسازی حمل و نقل کالا و مسافر؛
  - برنامه توسعه حمل و نقل چند وجهی؛
  - برنامه توسعه و تجهیز حمل و نقل جاده‌ای؛
  - برنامه توسعه و تجهیز حمل و نقل ریلی؛
  - برنامه توسعه و تجهیز حمل و نقل هوایی؛
  - برنامه سیاستگذاری توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل و تهیه برنامه های حمل و نقل؛
  - برنامه توسعه خدمات لجستیکی حمل و نقل؛
- ارتباطات و فناوری اطلاعات

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- برنامه توسعه زیرساخت‌های پستی؛
- برنامه توسعه کاربردها و خدمات بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات؛
- توسعه زیرساخت‌های بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات؛
- توسعه فن‌آوری‌های بخش ارتباطات و فن‌آوری اطلاعات و فعالیتهای مجازی؛
- نظام سکونتگاهی و توزیع فضایی جمعیت
- برنامه تاب‌آوری و توانمندسازی چند وجهی قلمروها (شهرستانها، شهرها و روستاها)؛
- برنامه تعادل بخشی فضایی سکونتگاه‌ها (شهری، روستایی)؛
- برنامه سیاست‌گذاری زیرساختی و خدماتی در سکونتگاه‌های شهری و روستایی؛
- برنامه ساماندهی کالبدی-فضایی سکونتگاه‌ها (شهری، روستایی)؛
- فرهنگ و هنر
- تقویت و حفظ آداب و رسوم و سنن فرهنگی؛
- میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
- برنامه بازاریابی و تبلیغات جاذبه‌ها و فعالیتهای گردشگری؛
- برنامه حفظ و احیاء بناها، بافت‌ها و محوطه‌های تاریخی استان؛
- برنامه بهینه‌سازی و توسعه زیرساخت‌های گردشگری؛
- برنامه توسعه گردشگری طبیعی؛
- برنامه توسعه گردشگری تاریخی / فرهنگی / مذهبی؛
- برنامه توسعه گردشگری سلامت؛
- برنامه حمایت از تولید و صادرات صنایع دستی؛
- آموزش، علم و فناوری
- برنامه ظرفیت‌سازی، انطباق و نهادسازی آموزش و فرهنگ کار؛
- ماموریت‌گرایی (محوری) دانشگاه‌ها با مزیت‌های استانی؛
- برنامه توسعه و ساماندهی زیرساخت‌های آموزش عالی؛
- برنامه توسعه و ساماندهی زیرساخت‌های آموزش و پرورش؛

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
دبیرخانه شورای عالی آمایش سرزمین

- برنامه توسعه و ساماندهی آموزش فنی و حرفه‌ای؛
سرمایه اجتماعی
- برنامه توسعه و ارتقاء سطح خدمات فرهنگی - اجتماعی؛
- برنامه کنترل آسیب‌های اجتماعی؛
- برنامه توسعه منابع انسانی و توانمندسازی اقشار آسیب‌پذیر؛
- برنامه توسعه مشارکت، تعهد و اعتماد اجتماعی؛
بهداشت و درمان
- برنامه توسعه خدمات بهداشتی درمانی؛
تربیت بدنی
- برنامه توسعه خدمات و تجهیز فضاهای ورزشی؛
دفاعی، امنیتی و پدافند غیرعامل
- برنامه ایجاد، توسعه، تکمیل و تجهیز امکانات و زیرساخت‌های مورد نیاز در مدیریت بحران؛
- برنامه هدایت، راهبری، شناسایی، پایش، مصون‌سازی و کاهش آسیب‌پذیری زیرساخت‌ها و کانون‌های جمعیت و فعالیت (از طریق رعایت الزامات و ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیرعامل)؛
- تدوین برنامه جامع مقابله با بحران؛
- برنامه ارتقاء امنیت پایدار، فراگیر و هوشمند مناطق مرزی مبتنی بر نقش مردم و فناوری اطلاعات و صیانت از توسعه و کارکردهای سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی قانونی در مرزها؛
- برنامه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، هدایت و نظارت بر امور دفاعی و امنیتی؛
اقتصاد و سرمایه‌گذاری
- برنامه تسهیل، جذب و سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی و جلب مشارکت‌ها؛
- برنامه توسعه زیرساخت‌های صادراتی؛
- برنامه توسعه اشتغال و کارآفرینی؛
- برنامه بهبود فضای کسب و کار؛
مدیریت نهادی
- برنامه اصلاح و تقویت نهادی دولت در استان؛

- برنامه توانمندسازی و بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت مشارکت مردمی در اداره امور؛
- برنامه تهیه اسناد، برنامه‌ها، طرح‌ها و مطالعات مورد نیاز ارتقاء کیفیت سیستم مدیریت و نظام حکمرانی؛
- برنامه توسعه زیر ساخت های تجاری صادرات محور؛
- برنامه ایجاد تغییرات نهادی و اصلاح و تقویت سیاست گذاری مبتنی بر طرح آمایش سرزمین؛

ماده ۵- تمامی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی مکلف به رعایت مفاد این سند می‌باشند.

ماده ۶- کلیه فعالیت‌های تعریف شده در بخش‌های مختلف این سند باید به گونه‌ای باشد که مجموع نیازها و مصارف آبی آن‌ها محدود به سقف آب قابل برنامه‌ریزی استان در چارچوب پانزدهمین مصوبه شورای عالی آب در حوضه‌های آبریز درجه ۲- که توسط وزارت نیرو ابلاغ می‌گردد- باشد. وزارت نیرو مکلف است آب قابل برنامه‌ریزی به‌هنگام شده را در دوره‌های زمانی ۵ ساله بازنگری و به تفکیک بخش‌های مختلف مصرف و حوضه‌های آبریز درجه ۲، به استان‌ها ابلاغ نماید.

ماده ۷- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است، گزارش عملکرد سالانه تحقق این سند را در پایان هر سال به دبیرخانه ارسال نموده و دبیرخانه نیز گزارشی از میزان تحقق پذیری اسناد آمایش همه استان‌ها را به شورای عالی ارائه می‌دهد.

ماده ۸- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است تمهیدات لازم به منظور تحقق پذیری سند و هم‌چنین مطالعات آمایش استان در سطح استان را فراهم آورد.

ماده ۹- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است به منظور تحقق عملیاتی سند؛ پیوند بین این سند با مطالعات آبی در سطح استان و برنامه‌های بلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت از جمله بودجه سنواتی در استان را با تعامل و همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور برقرار نماید.

ماده ۱۰- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان موظف است حداکثر ظرف مدت یکسال، سند آمایش استان را بر اساس سند ملی آمایش سرزمین بازنگری، بروزرسانی و اسناد مربوطه را به دبیرخانه ارسال نماید